

Oponentský posudek disertační práce Mgr. Jakuba Nováka *Soudnost a jednání. Studie k problému souzení u Arendtové a Gadamera*, FF UK v Praze, 217 stran

Disertační práce Mgr. Jakuba Nováka je věnována zajímavému a důležitému tématu: praktické soudnosti či přesněji řečeno soudnosti v jejím vztahu k jednání, praxi. Autor sleduje toto téma u dvou důležitých myslitelů 20. století, Hanse-Georga Gadamera a Hannah Arendtové, přičemž přesvědčivě ukazuje smyslupnost usouvztažení jejich myšlenek k danému tématu. Vedle důležitosti tématu lze další podstatné pozitivum předkládané práce spatřovat v jejím systematickém záměru: autor nechce jen referovat a interpretovat koncepce obou autorů, nýbrž pokouší se o svého druhu syntézu – vedle interpretace a komparace koncepcí souzení u Gadamera a Arendtové se tak dostává do hry další prvek, syntetická koncepce, na jejímž základě (či spíše se záměrem jejího vypracování) lze polemizovat s oběma interpretovanými autory. Jakub Novák zároveň jasně a smysluplně strukturuje svou disertační práci do tří hlavních kroků: (1) tematizace vztahu souzení a pravidel, (2) prozkoumání otázky platnosti soudů, (3) zkoumání vztahu souzení k druhým lidem a ke světu.

Předložená práce přesvědčivě dokládá, že autor se dobře orientuje jak v myšlení Arendtové a Gadamera, tak v sekundární literatuře, jakož i v podstatných kritických diskusích, které jsou s jejich myšlením spjaty. Autorovy výklady jsou zpravidla věcné a konkrétní, pečlivě se drží otázek řešených v jednotlivých kapitolách a trpělivě ohledávají příslušný problém. Práce však po mém soudu trpí dvě základními „kompozičními“ slabinami: (1) konkrétnost analýz často vede k rozvlácnosti, ba nepřehlednosti, neboť autor diskutuje rozličné pohledy, z nichž mnohé odmítne nebo vymeze jako nedostatečné, zatímco *pozitivní* alternativa často není důkladně popsána, (2) Jakubu Novákovi se po mém soudu nedaří udržet systematickou linii, jak ji vytyčuje v úvodu, a v konkrétních analýzách často zabíhá k tématům, jejichž souvislost s hlavním tématem je nejasná a není jasně vyložena. Oba tyto problémy jsou do jisté míry dvěma stranami téže mince.

O nezdaru autorovy systematické intence svědčí např. druhá část I. kapitoly, v níž je rozebíráno myšlení Hannah Arendtové, především její koncepce „rozšířeného myšlení“. Jde o velmi rozsáhlou partii, ve které autor nevysvětluje, jak toto téma souvisí s otázkou vztahu souzení a pravidel; centrální je zde spíše otázka (jak konstatuje sám Jakub Novák), „zda může být perspektiva druhého kritériem, které mi pomáhá vynést můj vlastní soud“ (68). Nutno říci, že právě v této části se autor věnuje nejpodstatnějším tématům v koncepci Hannah Arendtové (zejména vztahu dějin a souzení), avšak poněkud tím odbíhá od svého hlavního tématu. V této souvislosti bych rád formuloval jednu otázku. Autor samozřejmě zná interpretaci, podle níž Arendtová předkládá dvě

různé koncepce souzení („aktérskou“ a „diváckou“). Rozumím-li Jakubu Novákovi dobře, polemizuje s důrazem Arendtové na diváctví soudce (89). Rozumím mu správně? A je možné prokázat, že Arendtová skutečně nenabízí dvě různé koncepce souzení?

Jak již bylo naznačeno, spíše než systematický charakter má výklad Jakuba Nováka podobu dílčích (často poměrně rozsáhlých) sond do důležitých témat myšlení Gadamera a Arendtové, přičemž výběr těchto témat je dán autorovou systematickou intencí. Vzniká tak jistý rozpor, který znesnadňuje četbu: autor sleduje systematický záměr, avšak k jeho naplnění využívá velmi konkrétní textový materiál, který čte velmi zblízka, což systematicčnost naopak nabourává.

Tento problém se projevuje také ve druhé kapitole, zejména v její druhé části, kde se autor chce věnovat problému platnosti praktického souzení u Gadamera, avšak místo toho diskutuje obecné námítky vůči Gadamerově hermeneutice, aby posléze přešel k polemice mezi Habermasem a Gadamerem. Autorova analýza obecných námitek vůči Gadamerově hermeneutice je dobře promyšlená, prezentace polemiky Habermas–Gadamer vyvážená, byť je patrné, že autor zná daleko lépe myšlenkové pozadí Gadamerovy koncepce, takže Habermasovi podsouvá např. představu, že bychom vůči tradici mohli mít absolutní kritickou distanci (133). V kritické diskusi Gadamerova – zjednodušeně řečeno – perspektivismu pak autor dospívá k požadavku, aby hermeneutická reflexe vyústila v postoj „ve své podstatě nedůvěřivý a kritický“, přičemž „hermeneutická reflexe (a hermeneutická zkušenost) může skutečně vyústit v radikální kritiku tradice“ (141). Obojí mi připadá pochybné, a proto bych byl rád, aby Jakub Novák tuto tezi podrobněji zdůvodnil během obhajoby.

Ve třetí kapitole autor využívá možnost kontrastovat stanoviska Arendtové a Gadamera s ohledem na jejich radikálně odlišné chápání významu Kantova myšlení, především Kantova pojetí souzení: otázka zní především tak, zda kantovská koncepce dokáže zachovat jako podstatnou dímezi souzení ohled na společenství. Důležitým pojmem se stává pojem „solidarity“, přičemž Jakub Novák se snaží rozlišit její různá pojetí. Pokud by tato kapitola měla splnit svůj účel, pak by musela zodpovědět otázku, co přesně znamená společenská dimenze soudnosti, avšak přiznám se, že odpověď mi zůstává nejasná. Budu rád za vyjasnění.

Závěr celé práce nevybočuje z charakteru celého autorova výkladu. Jakub Novák nepředkládá ostře formulované interpretační teze, nýbrž spíše staví vedle sebe Arendtovou a Gadamera jako dva odlišné pohledy na podobné problémy, které je záhodno vyvažovat (viz např. 205). Jakub Novák ani tak nevyvozuje závěry z dosavadních výkladů, nýbrž spíše pokračuje v dalším rozvažování možných pohledů na souzení. Aniž bych chtěl po autorovi jednoduchou definici praktického souzení, domnívám se, že každý čtenář jeho práce by ocenil, kdyby dostal v závěru jasný výklad nebo alespoň jasná vodítka ohledně toho, jaké jsou hlavní charakteristiky souzení jako specifické a nenahraditelné dimenze lidského života.

Jak vyplývá z výše řečeného, podstatnou slabinu předložené práce spatřuji v tom, že nedokáže učinit zadost své systematické intenci. Disertace Jakuba Nováka však po mém soudu splňuje obvyklé požadavky kladené na doktorskou práci, a proto ji doporučuji k obhajobě.

V Urbanově 10. 3. 2014

Martin Ritter, Ph.D.